

hymn. *Lustra sea qui iam peregit*). Videbatur sane magis ratiofoni consonum vocare *dulcem lanceam*, quia illius ictus nullum attulit Christo dolorem, cum iam mortuus esset; et contra *duri* dicendi essent clavi, qui manus pedesque Christi viventis perforando, incredibiliter illi dolorem attulerunt; et crudeliter potius Crucem: verum Ecclesiae epitheta haec sapienter commutavit, ad denotandam maximam crudelitatem illorum, qui Christo adhuc mortuo tanta immanitate insultarunt.

Nunc demonstrandum superest, quod ictus lanceae, lesu Cristii cadaveri illatus, relate ad dolentissimam Deiparentem, quae iuxta Crucem stabat, praecedentibus doloribus novum profundissimumque dolorem addidit.

2.º Simeon, dum Christus infans ad templum Ierosolymitanum oblatum fuit, ad eius Matrem conversus, Spiritu Sancto allante, dixit (Luc. 2. 34): *Positus est hic in signum, cui contradicetur . . . et tuam ipsius animam pertransibit gladius*. Haec verba, iuxta sententiam Hugonis (in comm. hui. loc.) sic intelligi possunt: *Tuam ipsius animam*, id est Christi, quae est tua per amorem, pertransibit gladius. Re quidem vera in libro 1. Regum (cap. 18. v. 1.) legimus: *Anima Ionathae conglutinata est animae Davidis, et dilexit eum Ionathas quasi animam suam*. Quis ignorat, amantis animam quodammodo magis esse in amato, quam in seipso? quasi glutine enim adhuc entissimum, eorumdem, nempe amanti et amati, anima sic coniunguntur, ut illi unam eandemque videantur habere animam, meatem et voluntatem. Unde amans de amato dicere solet: *dimidium animae meae*; et vulgo de duobus amantibus dicitur, unam animam in duobus corporibus residere. Ad vivum hic conceptus exponitur a profundissimo divo Augustino (in suis confess. lib. 4. cap. 6). Ipse enim loquens de suo intimo amico defuncto, sic dicit: *Ego sensi animam meam et animam illius unam fuisse animam in duobus corporibus; et ideo mihi horrore erat vita, quia volebam dimidium vivere, et forte mori metuebam, ne totus ille moreretur, quem multum amaveram*. Id potiori certe iure adfirmari debet de amore matrum erga filios; isti enim, sicut relate ad corpus sunt pars earum, nam ex eorum sanguine et substantia concepti sunt; ita quodammodo relate ad animam, videntur unam eandemque illam habere cum matribus, quae magis in natis suis vivere solent, quam in seipsis. Argumentatione autem semper progrediente, quid dicendum erit de beatissima Virgine, quae, cum nulla humana ope, sed virtute tantam Spiritus Sancti, Christum conceperit, totum Filio dedit; adeoque notabilissimo modo, strictius quam ceterae matres, illum dilexit? Haec autem dilectio, quae a natura illi indita erat, ex gratia illi collata immensum fere in modum crevit. Quodammodum autem tota anima Deiparae erat in corpore lesu per subtilissimum amorem, sic vicissim tota lesu anima erat in corpore Matris ob intensissimam charitatem, adeo ut in anima videretur. Hisce

positis, quid mirum, si lanceae ensis, quae Christi latus aperuit, cum in corpore eiusdem lesu animam quodammodo Matris suae invenerit, eius animam pertransivit et vulneravit? Ad rem mellifluis Clavevallensis Abbas, divus Bernardus (in serm. sup. *Signum magnum*) inquit: *Vere tuam, o beata Mater, gladius animam pertransivit; alioquin non nisi eam pertransiens carnem Filii penetraret. Et quidem postquam emisit spiritum tuus ille lesus (omnium quidem, sed specialiter tuus), ipse plane non attingit animam crudelis lancea, quae impius (nec mortuus parcens, cui nocere non possit), aperuit latus, sed tuam utique animam pertransivit. Ipsius nimirum anima iam ibi non erat; sed tua plane inde nequibat aelli. Tuam ergo pertransivit animam eis doloris.* — Huic divi Bernardi testimonio praestat subtingere aliud eximii Ecclesiae Doctoris Sancti Bouaventurae (in Meditat. de vit. Chr. cap. 80.). Videtur fortasse minuta nimis et puerilis narratio ab eo facta de apertura lateris Christi, sed est tanti Doctoris, idque multam auctoritatem ei comparat. Ea eius praecisa verba: *Commorantibus et sedentibus, reverenda Domina nostra Maria, atque Ioanne, Magdalene et sororibus Matris Domini ab una parte prope Crucem. . . ecce armati multi veniebant a civitate versus eos. . . multum quidem Domina timet. . . et vertens se ad Filium mortuum dixit: Fili mi dilectissime, quare redeunt isti? quid facere amplius tibi voluit? . . . Putabam satiatos esse de te; sed ut video, adhuc te mortuum persequuntur. . . Appropinquant autem illi cum furore et strepitu magno, et videntes latrones adhuc vivere, frangunt eis crura, et ipsos occidunt et deponunt, et in aliquam fossam velociter illos proficiunt. Redentibus autem ipsis versus Dominum Iesum, timens Mater ne similiter faciant cum Filio suo, tacta dolore cordis virginitatis, genibus flexis, et brachiis cancellatis, vultu lacrymabili et voce rauca, sic eos alloquitur dicens: Viri fratres, rogo vos per Deum altissimum, ne amplius me vexare velitis in dilectissimo Filio meo. Ego enim sum modestissima Mater eius, et scitis, quod nunquam offendi, nec iniuriam vobis feci. . . Non exspecto, ut eius crura frangantur. Videtis, quod iam mortuus est et migravit; hora enim est postquam discessit. . . Unus autem, Longinus nomine, tunc impius et superbus, sed postea conversus, et martyr, et sanctus, perignis lanceam de longe, preces et rogamina contemnens, latus Domini Iesu dextrum vulnere grandi aperuit, et continuo exiit sanguis et aqua. Tunc Mater semimortua cecidit inter brachia Magdalene. . . Sed nunc vere Filii corpus, et animam Matris latus lanceae gladius perforavit. — Praeterea devotissimus Lanspergus (homil. 54. de Pass.) sic loquitur: *Dixit Christus cum Matre sua latus vulneris iniuriam, ut ipse quidem per-culionem et vulnus exciperet, Mater vero latus vulneris se poenam et dolorem reciperet*. Denique, ne alia innumera testimonia congeramus, pro confido sufficiat referre verba Guillelmi Pe-*

pini (in suo Rosario aur. serm. 29), qui sic scribit: *Constat autem, quod illa lanceatio nullum dolorem Christo intulit, eo quod ipsius anima iam de corpore recesserat; sed anima Matris in corpore Filii propter amorem et compassionem erat, etiam magis, quam in corpore proprio; et ideo lanceatio illa ipsius animam sibi existentem pertransivit, dum Filio compassa fuit; ex eo scilicet, quod nec mortuo parcere volebant.*

Quoniam autem ostium nobis apertum est in corde Christi per lanceae ictum, bonum est nos hic esse (Matth. 17): hic habitabimus, quoniam hoc domicilium elegimus (Ps. 131. 14.). Et quoniam lancea etiam Deiparae Matris nostrae cor pertransivit, ingrediamur simul ad eam. O quam dulce, quam iucundum, quam utile est habitare in corde Christi vulnerati, et in corde Deiparae a doloris gladio transverberatae!

III.

De desolatione Virginis post mortem Filii sui Jesu.

Apud Ecclesiasten (cap. 7. v. 2. et 3.) legimus: *Melius est . . . dies mortis die natalitatis. Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii*. Id omnino verum est, tum ex parte ipsius morientis, tum ex parte superstitum. Ex parte morientis, quia ipse in die natalitatis proiectus fuit in vallem lacrymarum, in locum exilii ac innumerarum aerumarum: in ipsa euna obviam illi factae sunt calamitates, miseriae, infirmitates et omnigena pericula. E contra in die mortis, ille qui recte vitam duxit, ad portum securitatis appulit et cessantibus omnibus miseriis, vitam aeternaliter beatam exorditur. Hinc sanctorum gloria incipit in morte, et dies migrationis illorum dies natalitius ab Ecclesia nuncupatur. Unde etiam Thracae, licet humine fidei illuminati non fuerint, teste Herodoto (vide Alexand. ab Alexand. lib. 2. Genial. cap. 25), stelu prosequerantur suorum natalis, et plangebant recentes calamitates et vitae incommoda, quae mox puer passurus erat; risu vero diem mortis et honore prosequerantur, exultabantque in funere, propterea quod defuncto iam datum erat excedere ex omnibus calamitatibus et infortuniis, quae vita secum ferat. Id ex parte morientis: ex parte vero superstitum melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii. In domo convivii quid invenitur? Crapula, ebrietas, levitas etc: ibi animus dissolvitur, et ad murmurationem, ad intemperantiam, ad inhonestatem et ad alia scelera inducitur. Vice versa qui ad domum luctus se conferunt, perpendit mortem, et vertit ad bonum cor suum. Idem sacer textus avertit rationem, quare domus luctus melior sit domo convivali, nempe quia in illa finis eun-

clorum admonetur hominum, et vivens cogitat quid futurum sit. — Adhaec in domo luctus virtutes recensentur et praecelara facinora defuncti; sique ad illorum aemulationem impelluntur. Ibi etiam officia pietatis erga eundem vita functum, necnon compassionis erga suos propinquos persolvere possunt. Nonne divus Franciscus Borgia, dum Gaudiae, dum cadaver imperatricis defunctae efferebatur ad sepulturae locum, mundo valedixit, vitamque pristinam commutavit, aperiendo sarcophagum, et videndo iam difformatam illam faciem, quae nuper pulchritudine et vita florebatur? Vere igitur monumenta sic dicuntur, quia *monent mentem*.

Transeamus igitur libenter ad domum luctus, et talis luctus, qualis nec antea similem habuit, nec poterit habere posterius. Haec dies mortis melior est die natalitatis ipsius Servatoris nostri I. C., quia tunc inceptum tantum, nunc vero perfectum est nostrae salutis opus. Transeamus, inquam, ad domum, in qua desolata Virgo Maria reperitur, ut illum de morte ingenitum et dilectissimum Filium sui, si non consolare, saltem aliquo pacto dolorem eius temperare possimus. Ibi moriamur, quod vita ipsa pro nobis mortua est; ibi iusta funebria officia nostro redemptori Jesu Christo persolvemus, simulque pietatem nostram, filiolomque observantiam Matri nostrae dolentissimae exhibebimus.

In libro Ecclesiastici (cap. 7. v. 29) legimus: *Genitus matris tuae ne oblitiscaris, et paulo inferius (vers. 38): Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus ambula*. Re quidem vera comportum est, quod luctus communionem doli alleviatur, quia in illis dividitur, et ab eis quasi sustentatur. Ita fecit Job dicens (cap. 30 v. 25): *Flebam super eo, qui afflictus erat, et compatiebatur anima mea pauperi*. Huiusmodi compassionis officium persolvere debemus erga quoscumque nostros proximos, sed potiori iure erga Matrem nostram in die desolationis cordis eius; et talem Matrem qualis est Deipara Virgo. Causae cur compassionem quodammodo inducit tribulationem ad apertendum cor suum, antea oculos et oppressum, facitque ut dolor effluat, et a persona quae patitur ad personam, quae compatitur derivetur. Unde S. Ambrosius (lib. 3. offic. cap. ult.) inquit: *Solatum huius vitae est, ut habens cui peccata aperias tuam, ut colloces tibi circum fidelem, qui in prosperis gratuletur tibi, in tribus compatitur*. — 2.º ratio est, quia afflicti, quantumlibet sapienter, in suo dolore semper est consiliorum inops: compatiens autem sana consilia ad dolorem mitigandum suggerit, quae dolor patientis diluenter in seipso invenit: unde in libro Proverbiorum (cap. 20 v. 9) legimus: *Bonus amici consiliis anima dulcoratur*. — 3.º ratio est, quia compatiens dat patienti quasi partem cordis sui, quare patienti duplici quasi eo de confortatus, levius fore dolorem. Rursus patienti in una lanceae ponti suum dolorem, in alia consolatioem quam recipit, et ex hoc levamentum quoddam

aperitur: unde divus Gregorius (20 Moral. cap. 26) inquit, quod plus valet compassio in afflictione, quam omne donum auri, argenti, aut quarumlibet divitiarum. 4.º ratio denique est, quia patiens est quasi demersus in mare amaritudinis, ex quo per se emergere nequit: compassionis autem affectu quasi praebetur ei manus, unde ex illa demersione extrahi possit. Ex adductis igitur rationibus aperte colligitur quantum satagere debeamus, ut compatiamur Deiparae in eius desolatione, et genitricis eius non obliviscamur.

Audiamus benedictam Virginem, post mortem dulcissimi Filii sui Jesu, verba Hieremias usurpantem (Thren. I. 12): *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite et videte et est dolor scilicet dolor meus, quoniam vindemiamit me... Dominus... posuit me desolatam tota die merore confectam*. Ipsa omnes qui in statu viae sunt invitavit ad suas acrimas considerandas. *O vos omnes, ipsa inquit, qui transitis per viam: quoniam sicut pro omnibus Christus mortuus est, ita pro omnibus Maria tantos dolores passa est. Deinde ad ponendos inducit in una lance relictos dolores mundi et in alia dolorem suum, ut comparatione insulata, omnibus innocens tantis supereminetia. Si in unum profecto colligantur omnium aegrorum infirmitates, omnium oppressorum calamitates, omnium Martyrum tormenta, indubium est, quod aequare non possunt unum dolorem Virginis in sua desolatione pro Filii sui morte. *Vindemiamit* id est lam Dominus; quoniam sicut in vindemia uvae colliguntur, et sub torculari strictissime premuntur, ita cor Virginis et omnes eius affectus, et potentiae animi, et ipsa eius membra (dolor enim animae redundat etiam in corpus) sub torculari intensissimi doloris compressum est. *Deus posuit illam desolatam, tota die moerere confectam*, quia in ceteris doloribus usque ad Jesu mortem ipsa in Filio habuit socium suorum dolorum. Jam perdidit sponsum castissimum, Josephum, testem et defensorem individuum suae virginitatis, suorumque dolorum, et suarum consolationum consortem: tamen remanserat ei Filius. Nunc autem quid amplius illi restat, quoniam ablatus est illi gratis unigenitus Natus suus? Isaías propheta haec duo vaticinatus est, cum in illa verba prorupit (cap. 47. 9): *Veniet tibi subito haec duo mala in die una, sterilitas, et viduitas*. Memoratae duae calamitates Deiparae obvenere: viduitas quia legitimo et castissimo sponso; sterilitas, quia unigenito filio naturali orbata. *Desolata* igitur est, et *tota die*, scilicet toto tempore, quod intercessit a Jesu morte et sepultura usque ad eius resurrectionem, *moerere confecta*. *Desolati* namque, inquit doctissimus a Lapide (sup. cap. 2. Hierem. v. 12) *idem est, quod solum relinqui, ad solitudinem redigi, destrui, vastari*.*

Si ita se res habet, eligant sibi Pastores et Magi cunabula infantis in Bethlehemica spectu: salvae sint tribus praedilectis discipulis deliciae montis Thabori: nos omnibus deliciis huiusmodi anteponimus fimbria Golgothae, ut Matri nostrae dulcissimae ali-

quod lenimentum afferamus in eius acerbissima desolatione. Ad haec persolvenda adstringimur. 1.º humanae naturae conditione; nam cum Deus nos in societatem constituerit, et cor nobis dederit ad compassionem prolixo, opus est, ut de alterius aerumnis tristemur; 2.º debito filiali, quia cum Mater dolet, immane, et impium esset si illam filii non succurrerent: *Genitrici matris tuae ne obliviscaris* (loc. cit.); 3.º gratitudinis vinculo, quia Deipara pro nobis patitur tot tantosque dolores; pro nobis orbata est unigenito Filio suo naturali; et nos ingratis redderemur, si aliquo pacto saltem nostram compassionem illi non tribueremus; 4.º denique ad hoc impellimur propter nostram utilitatem, nam si ipsam studeamus consolari in sua desolatione, illa vicem nobis oberrime rependit in vitae nostra angustia.

Avocat Deus, quod de benedicta Virgine dici possit illud Hieremias (Thren. I. 2): *Non est qui consoletur eam ex omnibus charis eius*. Hoc ei ad cumulandum desolationis accederet, si non haberet consolationem. Quomodo sunt chari Deiparae? Sunt 1.º Sacerdotes et virgines, qui maturo a Jesu filio suo honore prosequuti sunt; 2.º sunt omnes Christiani, pro quibus ipsemet Jesus mortuus est, et beatissima Virgo tantos sustulit dolores. In exilio Jerusalem hoc maximum malum fuit, uti scribit Olympiodorus, nempe quod alter alterum, et amicus amicum non est consolatus, quia omnes aequo desolati erant. Absit quod dolentissima Mater illud usurpare possit (Thren. I. 16): *Adeiro ego plorans, et oculus meus deducens aquas, quia longo factus est a me consolator convertens animam meam*. Anima siquidem, quae quasi pro dolore e corpore exelatur, recreata et confortata per compassionem et consolationem, quasi ad se reducit et convertitur, ita ut vivere non desinat. Faxit Deus, quod ipsa pergere non debeat (ibid. v. 19): *Vocavi amicos meos, et ipsi deceperunt me: sacerdotes mei in urbe consumpti sunt... Audierunt quia ingemisco ego, et non est qui consoletur me*.

Nobilissimum officium persolvimus, dum consolari nitimur doletem desolatamque Deiparam, officium, inquam, *Paraclети*. Quid aliud namque *Paraclети* nomen denotat, nisi consolationem? Deipara est Filia aeterni Patris, est Mater Verbi incarnati, est Sponsa divini Paraclети. Sed si Jesus Christus in cruce de derelictione Patris conquestus est: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* (Matth. 27. 46). Deipara huius derelictionis participes fuit, et ut ipsa cum Filio ad mundi redemptionem suis doloribus concurreret, morte benedicti et dulcissimi Filii sui Jesu, quodammodo dici potest etiam derelicta a Deo Paraclето et consolatore suo. Verum, dum Deus cessat ad tempus esse *Paraclेतus* et consolator Deiparae, relinquit nobis ut suas vias impleamus, et *Paraclети* officium, seu consolatoris Matris nostrae. O igitur nobilissima substitutio! Patriarcha Joseph, dum vixit, fuit Spiritus Sancti vicarius erga Dei-

param; et nos in eiusdem desolatione eadem vicaria dignitate Divini *Paraclети* gloriamur possumus.

Compatiatur igitur benedictae et dolentissimae Virgini. Amici Iob illi compassi fuerunt in suis aerumnis (Iob. 2. 11). Christus ipse, cum vidisset viduam Naim plantantem, dum unicus filius suus ad sepulchrum illam retulit, illi appropinquans dixit: *Mulier noli flere*, desolatamque matrem dolore levavit (Luc. 7. 13); et nos matrem nostram, quae propter nos tantos dolores sustulit, absque ulla consolatione relinquemus? Minime quidem; sed illam contemur cum Ioanne et cum piis mulieribus in septem stationibus suae desolationis.

Huiusmodi septem stationes videntur veluti septem columnae, de quibus legitur in libro Proverborum (cap. 9. v. 1): *Sapientia aedificavit sibi domum, excidit columnas septem*: suat veluti septem candelabra, de quibus sermo est in Apocalypsi (cap. 1. v. 20): sunt denique veluti septem signacula, quibus obfirmatus est mysticus liber cordis Deiparae (Apoc. 5. 1.)

Dum autem benedictae Virgini appropinquamus, illam salutatione Angelica salutemus, dicamusque: *ave*. Verum illam audio tacite respondentem: *Quomodo ave dicitis?* Ave, idem est ac *sine vae*. Ego autem illud Michaeae usurpare possum (cap. 7. v. 1): *Vae mihi... Perit sanctus de terra*. Subiungamus secundum salutationis verbum, dicamusque: *Maria*. Illa autem tacita respondet: *silete*, nam Maria interpretatur illuminatrix: Quomodo autem talis nunc vocari possum, dum sol, a quo ego lumen mutuabam, eclipsum passus est et declinavit? Ipsa illa verba usurpare potest (Ruth. 1. 20): *Ne vocetis me Noemi, id est pulchram, sed vocate me Mara, id est amarum, quia amaritudine valde replevit me*. *Omnipotens*. — Insistamus etiam, et cum Angelo dicamus: *Dominus tecum*. — Heu! respondet dolentissima Virgo: Dominus Jesus fuit quidem mecum; sed nunc lumen oculorum meorum, deliciae cordis mei, unicus amor meus, necum non est, sed in sepulchro iacet occisus: *Fuerunt mihi lacrymae meae panes die ac nocte, dum dicitur mihi, ubi est Deus tuus* (Ps. 81. v. 4.). Veluti Sacrorum Canticorum Sponsa, nunc quaero illum et non invenio. — Eia! confortare Deipara: *benedicta tu in mulieribus*. Et ipsa voce lacrymabili respondet: Sic me quondam Gabriel nuncupavit, et bene quidem: sed in hac hora nemo me dolore, et aerumnis et desolatione superat in mulieribus. Tandem postremis salutationis Angelicae verbis Deiparam prosequamur dicentes: *Benedictus fructus ventris tui*. Ipsa autem tacite respondet: Pueri Hebraeorum ante diei sex, Filio meo Jerusalem ingredienti dixerunt: *Benedictus qui venit in nomine Domini*. Verum illa benedictio cito versa est in maledictionem, dixerunt *Hosanna*, ut dicerent *Crucifige*. Fructus qui pro ductus fuit in terra virginali ventris mei, super pendebat ex arbore Crucis.

Quid ergo desolatae Deiparae dicere pote-

rimus, ut ipsius dolorem temperemus? Confitemur prius quod nos inique egimus, nos peccando diximus: *Eradamus hunc fructum de terra viventium*: *Brodamus* coram Domino; detestemur quod fecimus: et tunc Sanctissima Virgo aliquo pacto consolabitur in sua desolatione.

I.

Desolatio Deiparae postquam cadaver Jesu Christi sepultum fuit.

Mortuo Jesu, cessarunt omnes eius passionis, non cessavit tamen acutissimus dolor superstitis benedictae Matris suae; quinimo tunc crudelior et profundior coepit esse plaga cordis eius; nam si antea solatum et levamen illi erat dulcissimae suae sobolis avocatio, nunc, Filio orbata, in maxima desolatione versatur. Huiusmodi desolationem quo modo possumus describere aggredimur.

Divus Bonaventura (in. med. vit. et mort. Chr.) asserit, quod post erurifragium duorum latronum, et vulnus lanceae cadaveri Christi inflicto, omnis turba, quae ad traegodiam passionis et mortis eiusdem Jesu Christi adlitterat, migrare coepit et Calvariae monte, tum quia immane spectaculum iam consummatum fuerat; tum quia vesper iam incubebat; tum denique quia terraemotus, et alia prodigia omnes terrorent. Deserto igitur a cunctis Golgotha, remanserunt illic tantummodo desolata Deipara, Ioannes et aliquot piae mulieres, inter quas praecipue Maria Magdalene, necnon, uti verisimile est, aliquot milites excurbiae.

In historicis ecclesiasticis legitur, quod mortuo in deserto divo Paulo, primo eremita, cum divus Antonius Abbas, qui illic reperiebatur, sarculum, quo terram fodere, non haberet, duo leones ex inferiore eremo rapido cursu ad beati senis corpus feruntur, qui certantem terram pedibus effodientes, fovream, quae hominem commode caperet, effecerunt. Si igitur Deus ita mirabiliter providit sepulchrum illius sancti, quid efficiet, cum Christi cadaver tumulandum est?

Sunt qui putant, Iosephum ab Arimathea sponte, et absque alicuius suggestione petisse a Pilato corpus Iesu: alii contra, inter quos doctissimus a Lapide (in Matth. cap. 27. v. 38), tenent eundem ad id inductum fuisse praecipue hortata Deiparae Virginis. Huius opinionis, utpote rationabilioris, adhaerere, nam satis probabilis mihi videtur, quod cum praevideri facile posset, Iudeos voluisse corpus Christi deponere et prociere in profundam vallem cadaverum, quae erat iuxta Golgotha, ubi proferri solebant mortales exuviae scelerumque extremo supplicio affectorum, quae tempus urgeret, tum quia 1. praescriptum erat in Deuteronomio (cap. 21. v. 22): *Quando homo adiudicatus mortis appensus fuerit in patibulo, non permanebit*

cadaver eius in ligno, sed in eadem die sepelietur: 2. adhaec alia ratio iungebatur, nempe quia ad solis occasum incipiebat solemnitas non eniuseunque diei festi, sed solemnissimi festi paschae, et necesse erat sepelire cadavera, antequam vesperae illius solemnitatis inchoarentur. Non erat ergo absque fundamento timor, quod Iudaei velissent Iesu corpus in vallem cadaverum proicere, ut ita etiam post mortem odium suum ostenderent erga illum, privando eum honore peculiaris sepulturae. Verisimile autem est, quod Deipara Virgo, sciens, Iosephum ab Arimathaea valde divitem et nobilem decurionem Ierusalem, discipulum esse oculum Filii sui, aliquem nuncium miserit ad illum, cunctis precibus rogando, ut a praeside Pilato hanc saltem gratiam impetraret, sepeliri de cadaver Iesu in aliquo penitenti sepulchro. Audito huiusmodi nuncio, Ioseph, licet antea propter metum Iudaeorum occulte ad Christi scholam perlucet, tamen factus amosior, tum ex prodigiis, quae in agone et in morte sui divini Magistri locum habuerunt, ex quibus ipse in fide fuerat confirmatus; tum praecipue ex gratia illum interitus movente, quae absque ulla dubio ei fuit a Virgine impetrata, *audacter introivit ad Pilatum et petit corpus Iesu. Diversimode explicari difficile est, quomodo qui nuper occultis discipulus Iesu fuerat, paulo post Apostolus omnibus, non excepto Ioanne, prae timore fugientibus, tam forti animo, cumque periculo publicae indignationis, et forsitan etiam vitae, praesidem Pilatum adierit, et rem satis arduam petierit.*

S. Anselmus (dial. de pasce.) affirmat, quod rationes a Iosepho adductae, ut licentiam tumulandi corpus Christi obtineret, fuerunt 1. quod aliqui Deipara simul cum Filio moreretur ob doloris intensitatem 2. quod Christus erat innocens, idque sat eidem Praesidi notum erat, uti ipse palam in tribunali confessus fuerat; ideoque aequum non videri cum ceteris sordibus eius corpus in vallem cadaverum, quae erat iuxta Golgotha, abjicere (vid. a Lapid. sup. Matth. cap. 27 v. 38).

Pilatus, auditis rationibus a divite et nobili Senatore allegatis, et accepta assurance, quod Iesus mortuus erat, iussit reddi eius corpus; idque credendum est fecisse 4. propter potentis reverentiam; nam Ioseph, ut iam diximus, erat non solum dives, sed etiam nobilis, et conspicuus senatoria dignitate; et iam ex gestis a Pilato in Christi iudicio, satis aperle constat, quantum ipse virilis et timidus fuerit et personarum acceptor; ut enim amicitiam Herodis aucuparet, Iesum ad illum misit, qui nullam Ierosolymis iurisdictionem exercebat; utque gratiam Caesaris non perderet, et populi favorem conservaret, innocentem, sua conscientia reclamante, damnavit: 2. iussit Pilatus reddi corpus Iesu, quia, cum iam lavisset suas manus, ad significandum se aegre damnasse illum, qui *nihil mali fecit, nunc, opportunitate habita aliud efficiendi, saltem in favo-*

rem cadaveris innocentis Christi, absque gravi periculo indignationis populi, iudicavit consentire posse petitioni divitis Senatoris: 3. tandem miracula tenebrarum, quae a sexta hora usque ad horam nonam locum habuerunt, necnon terrae motus etc. probabilerit terruerunt Pilatum, ita ut non difficilem praebuerit aures petitioni Iosephi, et permiserit Christum sepeliri, non more hominum ad extremum supplicium damnatorum.

Ex evangelio Iohannis (cap. 19 v. 39) colligimus, quod postquam Ioseph ab Arimathaea desideratam facultatem obtinuit, *venit et Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primam, ferens mixturam myrrhae et aloes, quasi libras centum.* — Quaerendum est, quomodo et quando Nicodemus venerit. Si ordines verborum Evangelii considerare velimus, videtur Nicodemus venisse ad montem Calvariae, saltem postquam Ioseph iam tulerat de Cruce, sanctissimum Iesu Christi cadaver; legimus enim prius: *Permisit Pilatus. Venit ergo Ioseph et tulit corpus Iesu;* et deinde legimus: *Venit autem et Nicodemus etc.* Sed contraria est traditio, et videtur quod Nicodemus non venerit post depositionem cadaveris Christi de Cruce, sed petiit, quod ipse praesiderit auxilium Iosepho in hoc piissimo opere. De cetero verba Evangelii possunt explicari non de tempore posteriori adventus Nicodemi, sed quod etiam ipse venerit. Mihi multum arduum videtur divi Bernardi sententia, qui asserit Iosephum vel prius, vel post impetratam a Pilato veniam, advivisse sibi Nicodemum in socium, et simul cum eo ad Calvariae montem ascendisse. Nicodemus, uti narrat Ioannes (cap. 3. v. 1 etc.), erat ex Pharisaeis, et fulgebat dignitate principis Iudaeorum. Potiebatur etiam dignitate senatoria, nam ex eodem Evangelista habemus (cap. 7 v. 50), quod in concilio ministrorum ad Pontifices et Pharisaeos, defenderat Iesum quo modo petiit. Sic in praecedente nocte venerat ad Iesum, et ab illo edoctus fuerat de necessitate baptismi et de aliis rebus, Denique erat etiam magister in Israel, quemadmodum ex memorato Evangelio liquet. Hunc ergo exobilem, principem, senatorem, et doctorem in Israel, Ioseph ab Arimathaea adsevit sibi in socium. En verba divi Bernardi nuper commemorata (1): *Quo concessio sibi, Ioseph accessit quemdam virum sapientem et legisperitum, discipulum Christi occulte similitur, nomine Nicodemum, et convenerat ad locum, ubi Dominus crucifixus erat, secum instrumenta tantum crucifigendi.*

In evangelio Marci (cap. 15 v. 46) legimus, quod Ioseph mercatus sit sindonem, in qua involvendum erat cadaver Christi. Qua-

(1) An praenotata verba sint vere divi Bernardi Clareaensis, vel alterius abbas Bernardi, incertum est. Illud tantum adfirmare possumus, quod liber de passione Christi et de doloribus et planctibus Matris eius ex codice membranaceo saeculi XIII extractus est, et insertus reperitur in operibus eiusdem Doctoris tom. 1. pag. 1134 edition. Migne auct. 1862.

ro autem sindonem mercatus fuit? forsitan dives et nobilis decurio domi suae sindones non habebat? Multas profecto habuisse credendum est; verum id fecit, vel ne tempus tereret ad propriam domum eundo, quae poterat esse remota a situ, in quo reperiebatur; vel ut pietatem et devotionem suam melius ostenderet, novam et mandam sindonem apposite emendo. Huiusmodi sindonem nulla convenienter adhibita fuit, ad demonstrandum necessitatem innocentiae et puritatis in illis, qui Christi corpus virtum in Eucharistia sumunt. Conventiens etiam fuit, ut qui iam rubricatus erat sanguine passionis, candidaretur sindone innocentissimae puritatis; sique verificaretur illud, quod dicitur in Canticis (cap. 5. v. 10): *Dilectus meus candidus et rubicundus.* Sed haec quaeri potest, nam naa totum sindonem in Christi tumulatione adhibita fuerit. In Evangelio divi Iohannis (cap. 20. v. 5) legimus, quod ipse dilectus discipulus, qui id scribit, *cum se inclinaasset, vidit linteamina posita, et sudarium, quod fuerat super caput eius, non cum linteamibus positum, sed separatim involutum;* et in capite praecedenti (cap. 19 v. 40) idem Evangelista dicit: *Acceptum ergo corpus Iesu, et ligaverunt eum linteis.* Fuit igitur una sindonem, an plures? Divus Augustinus (de consens. Evang. lib. 3. cap. 23) inquit: *Quia aliqui una sindone a Ioseph involutum Iesum dixerunt, non propterea prohiberunt intelligi, et alia linteamina potuisse offerri a Nicodemo, et superaddi, ut verum narraret Ioannes, quod non uno linte, sed linteis involutum sit: quaevis et propter sudarium, quod capiti adhibebatur, et institas, quibus corpus totum alligatum est, quae omnia de lino erant, etiamsi una sindonem sibi fuit, verissime dici potest: LIGAVERUNT EUM LINTEIS: lintea quippe generaliter dicuntur quae lino texuntur.* Insuper credendum est, duos divites et senatores non propriis manibus omnia detulisse ad Calvariae montem, quibus opus erat ad Christum e cruce deponendum et decenter tumulandum, sed ministerio famulorum suorum asportasse scallas, malleos, diversas sindones, et institas tam ad lavandum, tum ad involvendum cadaver; necnon aromata etc.

Interea haec abs re non erit auctoritatem doctissimi et piissimi auctoris Fr. Bernardi de Busto (in Marial. part. 10 serm. 1 part. 3 lit. B. fol. 280. edit. ann. 1523) referre. En eius verba: *Cum beata Virgo staret iuxta Crucem Filii sui iam defuncti, ibique associata a Joanne Evangelista, Magdalena et aliis devotis mulieribus amarissime ploraret, et iam sero appropinquante, cogitaret quomodo Filii sui corpus de Cruce deponeret, ecce vidit a longe venire Nicodemum et Ioseph ab Arimathaea cum scasis, malleis, ceterisque instrumentis idoneis ad deponendum corpus, librasque centum myrrhae et aloes ad unguendum ipsum. Quos illa conspiciens, et quoniam prae multitudine lacrymarum eius oculi caligabant, non cognoscens, cepit valde expavescere, dubitans, ne essent scribae et phari-*

saei venientes, ut de corpore Filii sui iam mortui etiam alias strages facerent, irruentes illum per totam civitatem, sicut magnis malefactoribus fieri consuevit: ideoque pavore perterrita, ad Joannem et socias multas dicit: *heu mihi Iudaei veniunt, velut canes rabidi, nondum saturati morte crudelissima Filii mei, ut ei nova opprobria inferant! et his dictis, in terram semimortua collapsa est.* Interim Ioannes obviam illis perrexit; cumque cognovisset Nicodemum et Ioseph, statim ad ipsam Virginem currit, consolans eam et dicens: *Bono animo esto, Domina Mater mea; illi enim qui veniunt, sunt discipuli Filii tui, ac Magistri et Domini mei, et ad auxilium nostrum veniunt.* Haec narratio fore in totum convenit cum descriptione divi Bonaventurae (in Medit. de vit. Chr. cap. 80). — Nos intactam relinquimus quaestionem, an supradicti discipuli venerint sponte, vel a Deipara invitati, quoniam nihil ex Evangelio constat, et utraque sententia hinc inde graves habet patronos.

Nunc inquirendum est, quid effecerit nuper laudati Ioseph et Nicodemus, et non etiam dolentissima Virgo eis cooperata sit in depositione, unctioe et tumulatione cadaveris Iesu Christi.

Primum pietatis opus, quod exhibuerunt corpori Christi, verisimile est fuisse adorationem. Laudatus Bernardinus de Busto (in loc. sup. cit.) assertit, Iosephum et Nicodemum, statim ac pervenerunt ad Calvariae montem, genuflexos humiliter adorasse pietosissimum Christi corpus, ex quo licet animae egressa erat ad tempus, tamen in eo divinitas inhabitabat. Deinde existimandum est, illos duos Senatores accessisse ad Deiparam, ut illius profundissimo dolori, per suam compassionem, lenimentum aliquod afferrent. Tum, quoniam veloci cursu sol ad occasum procedebat, veniam impetrata ab eadem Deipara, ad depositionem Crucifixi perrexit.

Modum autem depositionis a Seraphico Doctore divo Bonaventura audire ne pigeat (in medit. de vit. Chr. cap. 81). En eius verba: *Ponuntur duae scalae a lateribus Crucis oppositae: Ioseph ascendit super scalam lateris dextri, et ait extrahere clavum ipsius manus: sed difficile est hoc, quin clavus longus et grossus est in ligno valde confixus, et sine magna suppressione manus Domini, non videtur posse ferri. Sed non est vis, quia fideliter facit, et Dominus totum acceptat. Everso illo, Joannes annuit Ioseph, dictum clavum sibi porrigi, ne ipsum Domina videat. Deinde Nicodemus alium extrahit manus sinistrae, et clavum similiter dat Joanni. Descendit Nicodemus, et ixit ad clavum pedis. Ioseph vero sustentabat corpus Domini; felix satis, qui corpus Domini meruit sic amplectari. Tunc pendente manu dextera Domini suscipit reverenter, et ponit ad vultum suum. Intuetur et osculatur cum lacrymis validis et suspiriis dolorosis. Envisio autem clavo pedum, paulisper descendit Ioseph, et omnes accipiunt corpus*

Domini, et ponunt in terram. Domina suscipit caput cum scapulis in gremio suo; Magdalena vero pedes, apud quos tantam gratiam olim inveniunt. Alii circumstant. Omnes faciunt planctum magnum super eum ... amarissime.

S. Gregorius Papa (homil. 29) loquendo de illo textu Cantorum: *Ece iste venit saliens in montibus*, sic dicit: *Vultis, fratres charissimi, (Jesu Christi) saltus agnoscere? De coelo venit in uterum, de utero venit ad praesepe, de praesepe venit in crucem.* Ego hic subiungo: *De Cruce venit iterum ad gremium Virginis; de gremio Virginis venit ad sepulchrum, de sepulchro rediit in caelum.* Et re quidem vera, quis locus dignior inveniri poterat, in quo requiesceret Christus mortuus, nisi ille, in quo vivere incepit? Columba emissa ex arca Noe, cum durante adhuc diluvio, non invenisset ubi quiesceret pes eius, ad arcam iterum rediit (Genes. 8. 9). Sic fecit et Christus.

Hoc operae prelium est exponere singularem officia, quae dolentissima Parens percipit erga defunctum Filium suum.

In primis ipsa et manibus Iosephi ab Arimathaea et Nicodemi, reverenter excepit coronam spinam, quae illorum ministerio antonia extractam fuisse et capite Christi mihi persuadere, nisi dicere velimus cum aliis, huiusmodi extractionem factam fuisse a Virgine, dum in eius gremio cadaver Christi requiescebat. Haec spinea corona vel nunquam fuit detracta et Iesu fronte, uti adfirmat Origenes (apud Malon. in elucidat. stigmat. S. Synonis cap. 12 n. 18), vel si detracta fuit dum iter ad Calvariae montem arripuit, denuo illi impositam, magno cum dolore fuisse in cruce dicendum est, uti adfirmat Tertullianus (lib. contr. Iudaeos cap. 13), et, praeter revelationem S. Birgittae, docent diversi auctores videndi apud Benedictum XIV (de fest. J. C. cap. 7. § 89). Sive autem extractio coronae facta fuerit a Iosepho et Nicodemo, sive a beatissima Deiparente, haec, uti asserit doctissimus Carthagenus (lib. 12 hom. 10), reverenter collegit et asservavit eam; dumque illam contractabat, suis punctationibus, uti pio credi potest, manus suae virginicae dilaceratae fuerunt: sic autem sanguini Iesu Christi, coronae adhaerenti, sanguis benedictae Virginis permixtus fuit, et Oseae vaticinium (cap. 4 v. 2) impletum fuit, dicentis: *Sanguis sanguinem tetigit.* Acceptit etiam eadem dolentissima Mater et manibus Iosephi et Nicodemi clavos, illosque reverenter osculando, servavit; et diligenter collegisse pariter existimo sanguinem sive effluentem et cadavere Christi, sive cruci, coronae et clavis adhaerentem.

Insuper theologi et auctores magni ponderis tenent, beatam Virginem, absque ulla dubitatione, excepisse corpus Filii sui e cruce depositum (vide P. Virgil. Sedlmayr in Scholastic. Marian. p. 2. q. 8 art. 6; necnon I. C. Trombelli, SS. Mariae vit. et gest. diss. 39, etc.). Ita antiquissimus et sanctissimus vir Simeon Metaphrastes, qui id collegisse fate-

tur ex scriptoribus ecclesiasticis suo aevo anterioribus (ad diem 15 August.), Cardinalis Baronius (num. 132 vit. Chr.), Suarez (in 3. part. div. Thom. tom. 2. disp. 41. §. 2.), Carthagenus (lib. 12. hom. 10), et, ne longius procedam, Adrichomius, qui (in descript. terr. Sanct.) dicit, quod etiam nunc ostenditur locus, ubi Christus et Cruce depositus gremio materno exceptus fuit. Huius traditionis antiquissimae testimonium sunt satis vetustae imagines in Ecclesia servatae, in quibus, beata Virgo cum cadavere Filii sui in gremio repraesentatur. Satis autem inversimile videtur, Matrem adeo Filii sui amatissimam, illic cadaver alius reliquisse, antequam hoc pietatis et charitatis maternae officium persolveret.

Quas lacrymas Deipara effuderit, dum corpus mortuum Iesu in suo gremio habebat, nec mente facile concipi, nec verbis exprimi potest. Non ignoro quaestionem tam agitam, num benedicta Virgo fleverit, an non: dico tamen 1. quod lacrymas effundere ob honestum motivum non est certe defectus; cum constet Christum ipsum non saepe flevisse. Dico 2. quod beata Virgo potuit lacrymis abstinere dum iuxta Crucem stetit, ne Filio crucifixionem afflictionem auget, et ob alias rationabiles causas: sed post eius mortem potuit lacrymis habere lavare. Beatus Germanus asserit, ipsam tam amare flevisse, ut post uberrimum lacrymarum effusum imbrem, tandem sanguineas lacrymas fulerit. Alphonsus Salmeron (tom. 12 tract. 15) id asserit de muliere quadam, cadaver mariti ante oculos habente: quanto magis id dicendum est de dolentissima Virgine? Ipsa profecto dicere potuit illud Ieremiae (Thren. 2. 11): *Defecerunt praes lacrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea, effusum est in terra secur meum.* Heu! quis gladius animam eius pertransire debuit, dum os illud clausum aspicebat, ex quo semper prodierant verba vitae aeternae? dum manus illae tam beneficae; pedes qui semper ambulaverunt ad evangelizandum pacem, absque vita et motu conspicebat? dum vultum illum speciosum forma praefiliis hominum, in quem desiderant Angeli prospicere, aspicebat non habentem speciem neque decorem; et in quo non erat amplius aspectus eius?

Quaerunt insuper theologi et Scripturarum interpretes, num Deipara Virgo Filii sui defuncti oculos occluserit, et num eius cadaver laverit. Quod ad oculos occlusionem spectat, doctissimus a Lapide exponens textum Genesis (cap. 46 v. 4): *Ioseph quoque ponet manus suas super oculos tuos*, observat, priscum Hebraeorum morem fuisse, ut charissimis suis morientibus oculos clauderent. Quod vero attinet ad lotionem cadaveris, etiam hic mos apud Hebraeos vigeat, uti patet ex Actis Apostolorum (cap. 9 v. 37): *Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur, quam cum lavissent, posuerunt eam in coenaculo.* De hac consuetudine videri potest etiam Calmet (in Act. Apost. 9. 37); necnon in Dictionar. ad verb. *Loto*. His

positis, rursus quaeritur, num benedicta Virgo haec officia praestiterit defuncto Filio suo. Non desunt patriciores adfirmativae sententiae; ego tamen verisimiliter censeo, utrumque hoc officium praestitum fuisse a Iosepho et Nicodemo. Lavit quidem aliquo modo cadaver Filii benedictae Virgo suis lacrymis; sed illam lotionem, quae unctionem fortasse praecessit, memoratorum discipulorum ministerio peractam fuisse rationabiliter existimo.

Re quidem vera, mos erat apud Hebraeos (vide Baron. de vit. et mort. Chr.), quod viri virorum, et feminae feminarum cadavera curare solebant. Ea eiusdem Baronii verba, quae ipse mutasse fatetur ex Rabbi Iacob, et Rabbi Mose: *Solebant viri virorum, feminae feminarum corpora curare hoc modo etc.*

Interea, quoniam Virgo nolebat avelli a memorato cadavere, et vesper iam incumberebat, oportuit, ut tandem Ioseph ab Arimathaea et Nicodemus et manibus eiusdem Deiparae acciperent illud pretiosissimum depositum, eumque curare inciperent. Iudaei ex Aegyptiis mutuaverunt consuetudinem curandi et condendi defunctorum corpora (vid. Tacit. lib. 5. histor. § 5). Triplici autem modo cadavera curabantur, ut tradit Herodotus (lib. 2.). Primus modus adhibebatur pro personis vulgaribus, et constabat tantum aliquibus ablutioibus, necnon exsiccatione cadaveris. Ad hoc perungendum minimus sumptus requirebatur. Secundus modus requirebat paulo maiores expensas, et adhibebatur pro civibus mediocriter divitibus, vel notabilibus. In huiusmodi curatione adhibebatur nitrum et unguinum cedrinum, quod apponebatur corpori mortuo; nam nitri est talis virtus, ut carnos penitus tabescere faciat, cute tantum et ossibus relictis: unguini vero ea est insita vis, ut, teste Plinio, in Aegypto corpora defunctorum eo perfusa serventur. Tertius et praestantissimus modus curationis erat Principum et insignium opulentiorum virorum. Huiusmodi conditura seu curationis specie perhibetur. In primis aqua calida, in qua herbae suaves et aromata miscabantur, corpus defuncti albebatur; quae sane consuetudo apud Iudaeos erat antiquissima (vid. Act. Apost. 19. 37). Feminis plerumque munus illud demandabatur, (vid. Leon Modena rit. Iudae. p. 1. cap. 8. et Basnag. histor. des Juifs, tom. 5. 1. 7. c. 24.) Sunt tamen qui viros viris lavandis, mulieribus mulieres destinatas confutandam, et hoc mihi videtur magis verisimile, ad servandam decentiam (Baron. an. 34 ex Rabb. Iacob et Maimonid.). Antiquum autem vestibus defuncti induerentur, et immediate post lotionem, eorum corpora curabantur vino Phoeniceo, vel myrrha pura, casia confusa, vel similibus aliis speciebus aromaticis, uti refert Plinius et Herodotus. Non prima, non altera, sed tertia omnium nobilissima conditura adhibita fuit erga Christi corpus. Eminentissimus Cardinalis Baronius, saepe a nobis commemoratus, paulo uberius describit tertium modum pollicentur cadaverum; inquit enim

(loc. superius citato): *Oculus in primis et ora claudenda defunctorum, stringebant fasciis; tondabant capillos; lavabant corpus, unguentis ungebant, linteis involcebant, postquam manus et pedes ligaverant insitis, seu fasciis, faciemque velaverant sudario; sicque curatum in sepulchro locabant.* De hac Hebraeorum consuetudine in funeribus et sepultura fuisse disserit Calmet, et videri possunt etiam alii Sacrarum Scripturarum interpretes, tum in cap. 50 Genesis, ubi de Iacobi sepultura sermo est, tum in Evangelio Ioannis cap. 11, ubi de Lazari sepultura et resurrectione disseritur, vel alibi. Quod autem omnia in illustrium Hebraeorum tumulatione adhiberi solita, peracta sint in Iesu funeribus, indubium videtur (vid. dissertat. de fasciis in tom. 318 Miscellan. in bibliothec. Card. Passionei). Imo maiori splendore Christi corpus curatum fuit, nam observat doctissimus Lamy (in Concord. Evang. 5. c. 37), quod cum ternae, quaternae librae unguenti satis fuissent perungendo eius corpori, Nicodemus centum libras in hoc opere adhibuit; quod signum est, non tantum eius opulentiae, quantum largitatis eius affectus erga eundem Iesum. Magi in nativitate Iesu, inter alia munera, obtulerunt ei myrrham, in signum dominicae sepulturae. Magdalenae etiam unguento Iesum vivum unxerat biennio antea in pedibus, in actu suae conversionis; et sex dies ante pascha, in capite. Nicodemus et Ioseph eundem mortuum unguunt.

Nunc de sepulchro superest, ut aliquid subiungamus. Iudaei habebant sepulchrum commune in valle Coedron, in ea parte, quae *Genenna*, sive *Tophet*, appellabatur, dicebaturque *Catarea*, regio mortis, etc. ut patet ex libro 4 Regum (cap. 23 v. 6). Hoc sepulchrum inserviebat pro peregrinis et pauperibus; et in eo praecipue prociabantur solum et eorum cadavera. Sic Urias, ad ignominiam, inter pauperes sepultus est. Attamen viri insignes et prophetae propria habebant sepulchra, cum titulis quae debitis. His praenotatis, ut liceret cadaver damnati ad extremum supplicium peculiari sepulturae mandari, oportebat ut iudex veniam daret, quae non aegre concedebatur, dummodo forte non deponeretur pro seipso occidentibus, aut pro perducillibus, vel seditiosis (vide Grotium in cap. 26 Matth., necnon Benedict. XIV de fest. cap. 7 num. 132). Quoniam autem Pilatus nunquam praesidori potuit, Christum vero esse reum facinorosi, quorum accusabatur, non aegre licentiam tumulationis eiusdem dedit Ioseph ab Arimathaea.

Prope locum crucifixionis erit hortus, qui a Calvariae loco centum et octo pedibus distabat, uti refert Matheus (de Christi stigmatibus, necnon Adrichomius etc.); et in hoc monumentum novum, quod Ioseph ab Arimathaea, mortis non immemor, paraverat sibi. Huiusmodi monumentum erit excisum in petra, ne, uti observat divus Hieronymus, *si ex multis lapidibus aedificatum esset, suffossis tumulis fundamentis, (Christus) ablatas furto dicebantur.* Hebraei solebant habere monumentum.

ta sive excisa in petra, sive in humo defossa. Prima, singulis annis, die 13 mensis Ader, qui respondebat nostro Februario, solebat dealbari; unde hac de causa Christus comparavit Pharisaeos sepulchris dealbatis (Luc. 11, 44). Formam memorati sepulchri Jesu fuisse describit ven. Beda (in cap. 13 Marc.): De monumento Domini serunt, qui nostra aetate de Ierosolymis Britanniam venerunt, quod domus fuerit rotunda, de subiacente rupae caecisa, tantae altitudinis, ut intro consistens homo vitæ manu extenta cuimen possit attingere. Quae habet introitum ab Oriente, cui lapis ille magnus adolutus est. In cuius monumenti parte aequalonari sepulchrum ipsam, hoc est Damnici corporis locus, de eadem petra factus est, septem habens pedes longitudinis, trium vero palmorum mensura cetero parimento altius emimens. Qui videlicet locus, non desuper, sed a latere meridiano per totum patulus est; unde corpus inferrebat. Brevius Adrichomius (in descr. Ierosol. num. 229) inquit: Sepulchrum Domini gloriosum monumentum erat novum octo pedes longum, et octo pedibus, a monte autem Sion passibus mille distabat, in horto monti Calvario propinquo, quod in petra sibi Joseph exciderat. Joseph ergo sepulchrum cessit Christo, et Christus in alieno, scilicet Joseph, sepulchro conditus est.

Evangelista Matthaeus notat (cap. 27 v. 61): Erat autem Maria Magdalena et altera Maria sedentes contra sepulchrum. Huiusmodi mulieres, cum viderent cadaver Christi a viris decenter curari, probabiliter, modestiae gratia, suo paulo remotius subtraxerunt, et ideo legitur, quod sedebant contra, sive e regione sepulchri: id autem, uti pato, non impedit, quod antequam facies Christi sudario cooperiretur, dolentissima Virgo, extrema vice osculata fuerit Filium suum; quodque idem praesertim Magdalena et ceterae piaer mulieres, eius pedes osculando, priusquam instiliis et sudario tegerentur. De benedicta Virgine haec silent Evangelistae, fortasse quia putant superfluum esse, si ipsi dicant illam remansisse in eo loco, usquedum sepulchrum clausum omnino esset. Quis enim crederet, Matrem ad miraculum usque Filii sui amantissimam, recessisse antequam cuncta funebria officia persoluta fuissent?

Ad extremum, corporis curatione peracta, feretrum ad locum sepulchri delatum fuit, Angelis pacis comitantibus, et amare lugentibus (Is. 33. 7.), et piis mulieribus simul cum discipulis inconsolabiliter lacrymantibus. Interesse funeribus, dum corpora defunctorum ad sepulchrum efferebantur, uti civile munus habebatur ab Hebraeis; quapropter non solum filii, fratres, socii et amici, sed quicumque casu incidissent in pompam aliquam funebrem, sive exequias defunctorum, adiungere se comitali tenebant, et plorantium lacrymas suis lacrymis angere (Joseph. Hebr. contr. Appion. lib. 2. pag. 1075). Eo spectavit Apostolus cum inculcavit (ad Rom. 12. 15): Gaudere

cum gaudentibus, flere cum flentibus. De Deipara vero quid dicam? Quando Abner interfectus fuisset (2 Reg. 3. 31), dicitur David ad Iob, et ad omnem populum qui erat cum eo: Scindite vestimenta vestra, et accingimini saecis, et plangite ante exequias Abner. Porro rex David sequebatur feretrum. Cumque sepelissent Abner in Hebron, locavit rex David vocem suam, et flevit super tumulum Abner: flevit autem et omnis populus. Plangensque rex, et lugens Abner, ait: Nequaquam, ut mori solent ignavi, mortuus est Abner. Manus tuae ligatae non sunt et pedes tui non sunt compedibus aggravati: sed sicut solent cadere coram filiis iniquitatis, sic corruiisti. Sed quid Abner cum Christo? aut quae comparatio Davidi cum Deipara? Ad memoriam redit potius factum narratum ab Evangelista Luca (cap. 6. v. 12) de adolescente defuncto, filio unico matris suae viduae, qui offerebatur ad sepulchrum, et mater eius inconsolabilis feretrum sequebatur. Ipsa tantum flebat, quod Redemptor illic pertransiens, misericordiae motus fuit super eam. Hoc factum revera aliquatenus conditionem delineat benedictae Virginis, feretrum Filii sui sequentis, sed nimis leviter. Cui ergo comparato te, vel cui assimilato te, Virgo filia Sion? Magna est enim velut mare contritio tua (Thren. 2. 13).

Ut pervenerunt autem ad sepulchra locum, deposuerunt cadaver Jesu in loco ad hoc destinato, et Deipara extrema vice, uti mihi persuadent, et nonnulli auctores dicunt, corpus Filii sui, iam sine dno involutum, iterum osculata fuit, et aegerime illuc extens, vidit per Josephum ab Arimathea et per Nicodemum lapide magno ocludi ostium monumenti.

Re quidem vera apud Hebraeos, cum ad locum sepulchrae funebria pompa pervenerat, deposito in terram feretro, defuncti egiogium, si de persona clara et illustri agebatur, ab aliquo concinne pronuntiabatur; quemadmodum nuper vidimus David egisso in exequiis Abner. Quo absoluto adstantes circumstantes dicebant: Irit in pace, et proficiscendo dicebant: Memoria eius in benedictione (vid. Pulce, antiquit. Hebraicar. lib. 1. cap. 20).

Divus Bernardus (de planct. Virg.) asserit Deiparam, Josepho et Nicodemo oscium monumenti claudere volentibus, sic locutam fuisse: Illum (Filii mei corpus) adhuc paululum mihi relinquit, ut factum eius, sublatum velamine, iterum valeam contemplari. Sed necesseitas impulit eam, ut rationabilibus suscionibus illorum discipulorum obsecundaret, et sepulchrum ocludi permitteret.

Quis haec enarrare sufficere verba, quibus angustias et acutissimum sui cordis dolorem maestissima et desolata Deipara patefacere debuit? In illud Cantici Canticoem fortasse prorupit (pluries in eod. lib.): Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi

cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum... Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi... Botrus Cyprum vineis Engaddi... En ipse stat post parietem nostrum... in foraminibus petrae, in caverna macriae ostende mihi faciem tuam; sonet vox tua in auribus meis; vox enim tua dulcis, et facies tua decora...

Sequatur et nos, per compassionem, inconsolabilem Deiparentem, et interim Redemptori nostro paremus in corde nostro triplex unguentum mysticum ad unguendum eam, nempe compunctionis, devotionis et pietatis: paremus unguentum ex quadruplici ingrediente formatum, nempe ex quatuor virtutibus cardinalibus (vid. div. Bern. in Cantico. serm. 22, necnon in sermon. divers. 87, 88 etc.): paremus illi sepulchrum, si non novum, saltem per poenitentiam innovatum.

II.

Desolatio Deiparae migrando a sepulchro.

Antequam manum admoveamus ad disserendum de hoc argumento, quaestio nobis haec enodanda occurrit, utrum beatissima Virgo revera et sepulchro Filii sui recesserit, Eulymius (in cap. 27 Matth.), Simeon Metaphrastes (de compass. Virg.), aliique, putant, ipsam per totum triduum, usque ad Christi resurrectionem immotam prope sepulchrum remansisse. Huius verba (Eulymii) digna profecto sunt, ut silentio non praeterantur. Mater sola, inquit, sepulchro adhaerens, minime dormientibus oculis erat perseverans; nam aliae quidem tota nocte ad sepulchrum ingressae sunt et egressae... Clara est, hoc fuisse materni et ardentis amoris, quae perpetuo assidens, et acriori spiritu vigilans... ne tantillum quidem a sepulchro recesserit, donec ipsam vivificam videret resurrectionem.

Re quidem vera, apud Isaiam (cap. 65 v. 4) sermo est de iis, qui habitant in sepulchris, et Septuaginta vertunt: qui in sepulchris et specubus dormiunt. Erant enim sepulchra veterum ampla et spatiosa, instar camerarum et cubiculorum, in quibus proinde homines facie dormire, quin et habitare poterant. Non me latet, hanc commemoratiorem in monumentis in more esse apud magos, qui ideo ibi debebant, ut daemones consulerent; vel apud illos, qui a mortuis petebant somnia, ex quibus futura auspiciari solebant. Verum hoc non impedit, quod etiam alii, non ex superstitione, aut alio fine praavo, sed ex motivo pietatis, morarentur per aliquod tempus in memoratis locis, in quibus sepulchri reperiebantur propinqui, vel amici, vel heroici viri. Hoc adeo verum est, quod in ecclesiasticis monumentis saepe men-

tio fit de nocturnis vigiliis, quae a Christianis fiebant ad Martyrum sepulchra; et de epulis, quae fiebant in sepulchris mortuorum, quorum mos, iustissimus de causis, per divum Ambrosium et divum Augustinum sublati sunt.

Si ita se res habet, potuisset quidem beatissima Virgo commorari per totum triduum, usque ad Jesu resurrectionem, in sepulchro, in quo ipse iacebat. Sed quod permanserit in parte interiori eiusdem sepulchri, obstat Evangelium; scimus enim saxum magnum admotum fuisse ad ostium monumenti, illumque sigillo obsignatum fuisse: quod autem permanserit extra sepulchrum, videtur improbabile et inverisimile, nam praeter obsignationem lapidis, fors monumentum adest custodia militum et excubiarum assidue vigilantium; et non fuisset decens Virginem prope illos per totum triduum permanere. Denique si permanserit ad sepulchrum Deipara, aliae mulieres illam profecto solum non reliquissent, sed etiam steterissent. Sed ipsae non steterunt; nam apud Lucam (cap. 23 v. 56 etc.) legimus, quod revertentes paraverant aromata et unguenta, et sabbato quidem sabbatum secundum mandatum: una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes quae paraverant aromata. Non autem venissent quae mansissent, nisi et illae, quemadmodum reliqui, recessissent.

Refutata prima sententia, succedit secunda, quae paucos patronos habet. Qui illi adhaerent, dicunt, benedictam Virginem non in sepulchro permansisse, sed in quadam solitudine se recessisse, ubi ab omnibus segregata, per totum triduum in maxima desolatione fuit, et inconsolabiliter ac incessanter lacrymas effudit.

Tertia tandem sententia est illorum, qui putant, sanctissimam Deiparentem, post Christi sepulchrum, e Calvariae monte migrasse, et a Ioanne in propria domo hospitium fuisse. Haec sententia inquit receptissima traditio, et quoddam fundamentum habet etiam in Evangelio eiusdem divi Ioannis, qui (cap. 19. v. 27) inquit: Ex illa hora accepit eam discipulus in sua: quae verba licet ab aliquibus diversimodo interpretantur, tamen non desunt multi qui legunt in sua domo illa, vel in suam habitationem aut domum. Non dubito, quod benedicta Virgo voluisset quidem ad Filii sepulchrum permanere, ibique assidue vigilare, velut altera Respha (2 Reg. 21. 9), quorum filii, cum iussu Davidis crucifixi essent, incipientie messis hardi, ipsa tollens... cilicium, subtravit sibi supra petram, ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de caelo (id est circiter per sex menses, uti docent interpretes, nam in Palestina pluviae, quae per aestatem cessant, post tale tempus incipere solent); et non dimisit lacrare aves per diem, neque bestias per noctem. Si igitur illa mater potuit tanto tempore permanere ad custodiam cadaverum filiorum suorum, qui crucifixi fuerant ob patris delictum, quanto magis Deipara fir-

ma et immobilis constitisset ad custodiam sepulchri innocentissimi Filii sui, qui pro totius humani generis delictis crucifixus fuerat? — Sed Christus adhuc in Cruce vivens Matrem Ioanni commendaverat, et istius suasionibus et precibus, ut ipsa tradidit tenet, ipsa de monumento discessit.

Antequam autem Deipara ex illo loco migravit, ubi thesaurum suum relinquebat, sic locutam fuisse aeterno Patri, eidem Filio suo, et Christi discipulis, insignium auctorum suffragio fultis, verisimiliter arbitror. *Aeterno Patri dixit verbum recommendationis: Filio defuncto dixit verbum valedictionis: 3. discipulis dixit verbum gratiarum actionis.*

1. In primis, lacrymantibus oculis ad coelum conversis, aeterno Patri sic, aut similibus verbis, locutam fuisse existimandum est: Suscipe, Deus omnipotens, hostiam benedicti et sanctissimi Filii tui et mei, qui seipsum tibi obtulit pro remissione omnium mundi iniquitatum: suscipe etiam oblationem incomprehensibilem dolorum, quos ego miserissima Mater experta sum in corde meo, quosque nunc patior recedendo ab hoc monumento, in quo thesaurus cordis mei abscinditur iacet, et ab obtemperandum voluntati illius, cui me Filius meus, in Cruce moriens, commisit. Antequam autem, Sanctissime Pater, ex hoc sepulchro abeam, sine, ut ad aliquid me doloris lenimentum promissionum tuarum reminiscar. David, propheticè Spiritu afflatus dixit (Ps. 15 v. 10): *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Haec verba praecipue de corpore Filii tui ac mei profecto intelligenda sunt. Prefata corporis, Pater aeternae, provenit ex infirmitate eiusdem: Christus autem, qui in utero meo conceptus est de Spiritu Sancto, corpus proculdubio habuit optime conformatum; nec ex infirmitate vitae functus est, sed, uti dixit Isaias (cap. 53 v. 7): *Obtutus est quia ipse voluit.* Non debet ergo corpus eius resolvi et incinerari. Insuper, ad ostensionem divinae virtutis, decet quod illud cadaver incorruptum permaneat. Adhaec eadem incorruptio debita est illius sanctitati. Si autem multis Sanctorum cadaveribus, Pater omnipotens, huiusmodi dorem largieris, ut in pulvorem, unde exierunt, non revertantur, quanto magis iustitia tuae consonum est, ut illam corpori sanctissimi Iesu tribuas? Arca veteris testamenti, in qua conluebantur Gomer mannae, binae tabulae legis, et virga Moysis, facta erat ex lignis Setim (Exod. 25. 10), illudque lignum erat impubibile: quanto magis arca humani corporis, in quo inhabitavit anima Sanctissima Christi, et inhabitat adhuc divina eius natura, impubilibus perseverare debet? Per Isaiam scriptum est (cap. 11. v. 10): *Et erit sepulchrum eius gloriosum.* Quoniam autem haec verba primario nominis de Iesu sepulchro intelligenda sunt, Pater Sancte, hanc gloriam illi reclamo. Illius mors, secundum tuae iustitiae decretum, debuit esse ignominiosa, quia passibilitatem et humanitatem

ipse assumpsit propter mundi redemptionem, et ideo eadem redemptio completa est in sua morte. Nunc, Pater iuste, cessante vitae et mortis ignominia, sepultura eius debuit esse nobilis et sumptuosa; et ideo per duos nobiles discipulos Filii mei cadaver depositum et curatum est; et insuper propterea, more principum copiosissimo ac pretiosissimo unguento unctus est; et tandem propter hoc in nobili monumento sepultus est. Restat, Sanctissime Pater, ut postquam in vita et usque ad mortem benedictus Iesus, testante Isaias (cap. 53 v. 12), cum *secleratis reputatus est*, iuxta eiusdem Prophetae oraculum (cap. 11. v. 10), *sepulchrum eius sit gloriosum* (vid. hunc concept. in Vincent. Lirin. in Matth. cap. 27; necnon Suarez in 3 p. div. Thom. quaest. 21 disp. 41 sect. 1.): Denique aeterno Patri Deipara confidenter dicere verisimiliter potuit: *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere honorem, et gloriam et benedictionem* (Apoc. 3. 12). Tu dixisti per Iob (cap. 22. v. 29): *Qui humiliatus fuerit erit in gloria: si ergo usque ad mortem, mortem autem Crucis, decuit Iesum ignominiose tractari, ob humanam redemptionem; nunc, soluto redemptionis pretio, concedens est sepulchrum eius honorari et glorificari.*

2. Solent viventes sermonem convertere cadaveribus illorum, quos dilexerunt, velut si adhuc viverent. Sic, ut innumera alia exempla omittam, David loquebatur cum Ionatha defuncto, et sic illi dicebat (2 Reg. 2. 26): *Doleo super te, frater mi Ionatha, decore nimis, et amabilis super amorem matrem.* Sicut mater unicum amat filium suum, ita ego te diligebam. Sic etiam legitur apud doctissimum Calmet (de funerib. et sepulch. Hebr.), ipsam collegisse ex Leone Modena et ex Buxtorfio, quod cum pompa funebris pervenerit ad locum sepulturae, adstantes convertuntur ad defunctos, tamquam si superstites essent, illosque his verbis alloquuntur: *Benedictus Dominus, qui vos creavit, pavit, nutrivit, ac tandem te mundo per suam iustitiam eduxit. Ille vestrum omnem numerum servat, ille constituto tempore vos ad vitam revocabit, Benedictus sit Deus, qui mortem inducit, et vitam restituit.* Non coeco amori id tribuendum esse censeo, sed fide circa animae immortalitatem, et resurrectionem mortuorum, uti observat idem Calmet (eod. loc.). Cum enim animas sanctae amantissimi defuncti per totum vitam tempus inhabitasse in illo corpore, et etiam per mortem adhuc immortalem perdurare: quodammodo loquendo cadaveri sui praesenti, existimat conversari cum anima, quam licet non videat, certo certius tamen seipsum adhuc vivere, et esse aeternam.

Quid autem mirum videbitur si etiam nos ad cadavera nostrorum dilectorum aliquando sermonem convertimus; si etiam id facimus cum eorum imaginibus, maxime si Sanctorum personas nostris mentibus repraesentent? nonne etiam coram reliquijs Sanctorum nostras preces effundimus? Et si ita

res se habet, quatenam reliquia, respectu praesertim Deiparae magis honoranda, quam Christi Cadaver, et plus digna, cui ipsa dolentem sermonem converteret?

Quidquid autem sit de exposita doctrina, verisimiliter censendum est, quod Deipara Virgo, sicut ex magna fide in Patrem aeternum, cum ipso loquuta fuit, antequam e sepulchro Filii sui discederet; sic, non solum ex fide circa immortalitatem animae Christi, sed etiam de eius divinitate, quae procul dubio etiam in eius defuncto corpore permanebat, priusquam abiret ex eius monumento; illi extremum vale dixerit. Quibus autem verbis hoc materni cordis officium verisimiliter persolverit, nunc exponere operae pretium duco. Ipsa dicitur debuit, ad sepulchrum conversis: *Cur, faciem tuam, Fili mi, mihi abscondis, et arbitraris me inimicam tuam* (Iob. 13. 21)? Inimicis profecto solet proprius negari aspectus; unde apud Ieremam (cap. 18 v. 17) sic hostibus suis a Deo comminatum legitur: *Dorsum et non faciem ostendam eis in die perditionis eorum.* Ego autem, ne per momentum quidem, sicut ceteri Adae filii, inimica tibi fui, et, te ipso testante (in Cant. 5. 2) omni tempore amica tibi existii, et nunc insuper sum tua dilectissima Mater. — Ego recedo quidem, Fili mi, ex hoc sepulchro, in quo delitescis, ut tuae obsequar voluntati, per Ioannem mihi patefactae, quia tu me ipsi commendasti; verum recedo corpore, non mente, non animo, non corde. Si enim ubi thesaurus, ibi et cor amantissimum sit necesse est (Matth. 6. 21); cum in hoc monumento tu, thesaurus meus, conditus sis, heic etiam et cor meum permanebit (vid. Novati, de emin. Virg. t. 1 cap. 18 quaest. 34). Tu, o Iesu fili mi, quem coeli capere non possunt, in meo te clausus es utero, factus homo: nunc corpus tuum, quod ex meo sanguine efformatum, per novem menses in meis visceribus habitavit, in hoc brevi sepulchro delitescit. Vale ergo, fili dulcissime cordis mei, et pars mea in aeternum: memento promissionum tuarum, quando dixisti (Matth. 26. 61): *Possum destruere templum Dei, et post triduum reaedificare illud.* Ego patientissime et dolentem triduum a te constitutum promissionibus tuis sustinebo, quod mihi, prae amoris vehementia et magnitudine, aeternitas videbitur; sed tu, tempore opportuno, et ab aeterno Patre praedinalato, reaedifica templum tuae sanctissimae humanitatis, et restitue te amantissimae Matri tuae. Ego firmissime semper credidi; et Elisabeth Spiritu Sancto repleta, mihi dixit (Luc. 1. 45): *Beata quae credidisti*: non igitur velut dubitans, sed velut certa et fiducia tuis verbis, illud Iob usurpabo (cap. 40 v. 4): *si habes brachium sicut Deus, et si voce similitonae, circumda tibi decorem, et in sublime erigere, et esto gloriosus, et speciosis induere vestibus... et ego confitebor, quod salvare te possit dextera tua.* Vale iterum, dilectissime Fili. Per triduum te sustinui puerum duodennum, et inconsolabiliter luxi, quamvis scirem te, non adhuc peracta redemptione,

viventem esse, sed a me dispersum. Ecco aliud triduum, longe tristius! Tunc vivebas, florente iuventa, imo non adhuc adepta pubertate; nunc defunctus es. A tu sepulchro, ego Mater dolentissima recedo, sed sine corde; cor meum, quod semper tecum fuit, heic tibi relinquo, et cum Regio Psalme dicere possum (Ps. 39. v. 13): *Cor meum dereliquit me.* — Interea, salve sepulchrum, quod coelum continet; nam qui in coelo tanquam in throno sedet, in te tanquam in thalamo requiescit! Salve sepulchrum, thesaurum opulentissimum in te complectens. Vos, Angeli Dei, sepulchrum hunc custodite. Unus Seraphim gladio districto igneo et versatili ostium custodivit terrestris paradisi; sed milia millium, et decies centena milia Angelorum circumdate monumentum hoc, in quo thesaurus cordis mei delitescit. Descenditis ad praesepe Bethleem in navitate Filii mei, eiusque cubabula circummedistis; descendite nunc ad hanc speluncam mortis. Angelis suis aeternus Pater mandavit de Filio suo et meo, ut custodirent illum in omnibus visis suis; implete ergo mandatum, et servate corpus in hoc monumento inclusum, in quo Deus vester inhabitat. Si lectulum Salomonis sexaginta fortes Israel ambiebant, omnes tentes Angeli, quod Angelorum agmina circumdabant, sepulchrum, in quo Filius meus iacet? Dilectus meus dormit. *Adiuvo vos, ne suscitelis, neque evigilare faciatis eum, donec ipse velit.* En ipso stat post parietem nostram (Cantic. 2. 7 et 9).

3. Denique dolentissima Virgo discipulis verbum direxit gratiarum actionis.

Legimus in 2. libro Regum (cap. 2 v. 4): *Nuntiatum est David, quod viri labes Galaad sepelissent Saul.* Misit ergo David nuntios ad viros labes Galaad, dixitque ad eos: *Benedictis vos a Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum Domino vestro Saul, et sepelitis eum.* Et nunc retribuit vobis quidem Dominus misericordiam et veritatem: sed et ego reddam gratiam, eo quod fecistis verbum istud. Si ergo David tam gratum se exhibuit ergo illos, qui sepelierant Saul, hostem suum acerrimum, et quasnam gratiarum actiones existimandum est beatissimum Virginem reddidisse illis, qui operam praebuerunt in sepultura dilectissimi filii sui Iesu? — Re quidem vera, Deipara, utpote omni gratia suae conditioni convenienti repleta, cor habuit optime conformatum, et idcirco ad gratitudinem proclive: si autem tam gratam se exhibuit sponsa, apud quos convivio excepta fuit in Cana Galileae, ut hospitalitatis vicem illis rependendo, a Filio suo magnum miraculum imploraverit (Io. 2. 3.), quanto magis gratitudinis officia persolvere debuit cum his, qui funebria reddiderant defuncto Filio suo? Ad Ioannem igitur prius conversa, et deinde ad ceteros discipulos, verisimiliter dicere debuit: Ioannes, gratias tibi, quia possum, rependo, eo quod, ceteris Apostolis ingentibus prae timore, tu solus adhististi charissimo Magistro tuo morienti, et deinde ad illum e Cruce deponendum et sepeliendum operam

tuam contulisti. — Joseph ab Arimathaea benedictus sis a Domino. Nisi tu, nobilis decurio, ad Pilatum uaducter introisses ad petendum corpus Filii mei, iam Iudaei proficessent illud in vallem, tibi cadauera reorum graviorum criminum ad patibulum suspensorum sepeliri solent; nisi tu sindonem novam emisisses, ad involvendum corpus tui Magistri, et sepulchrum tuum novum, quod excideras tibi in petra, more nobilitum et principum, dedisses Nato meo, ego vidua miserissima et pauperissima mulierum, ubi repossem illum? Ego, velut altera Noemi, tibi novo Booz, aliud dicere non possum, nisi illius verba (Ruth. 2 20): *Benedictus sit a Domino, quoniam eandem gratiam, quam praebuerat civis, sercavit et mortuis.* Tu, quamvis occulte, propter metum Iudaeorum, honorasti Filium meum viventem, et nunc ei defuncto funebria persolvisti. Nicodeme, magister in Israel, princeps et senator Synedrii, tu non solum non consensisti cum iis, qui perdere voluerunt innocentissimum Filium meum, sed una cum tuo collega Iosepho ab Arimathaea huc venisti, afferens tecum centum libras myrrhae et aloes, et sedulam tuam operam navasti tum depositioni a Cruce Filii mei, tum ungendo eius corpori, iuxta consuetudinem nobilitum et principum; tum denique illius cadaveri sepeliendo. Quas gratias, Nicodeme, ego paupercula vidua, unico Filio meo orbata, tibi persolvam? — Vos denique, Maria Magdalena, ceteraque mulieres, quae mihi sociae in compassione foistis, quaeque et Dillecto vestro extrema officia persolvere, et meum profundissimum dolorem aliquatenus temperare studistis, excipite et vos grati mei animi testimonium. — Brevi: Omnes, quotquot estis, *benedicti sitis a Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum Domino vestro Iesu, et sepelivistis eum. Et nunc retribuet vobis Dominus misericordiam et veritatem: sed et ego reddam gratiam, eo quod fecistis verbum istud* (loc. super. cit.)

His peractis, audiamus nunc Seraphicum Doctorem, divum Bonaventuram, cetera narrantem (in modit. de vit. Chr. cap. 83). En eius verba: *Appropinquante autem nocte, dicit Joannes: non est honestum hic nimis morari, vel de nocte in civitatem redire: et ideo, si vobis placeat, Domina, recedamus.*

De Uria legitimus (2 Reg. 11 11), quod, quam exhortatus fuisset, ut descenderet in domum suam, respondit: *Arca Dei, habitat in papilionibus; et dominatus meus, super faciem terrae mandat: et ego ingrediar domum meam? per solutum tuam, et per solutum animae meae, non faciam rem hanc.* — Beatissima Virgo id etiam dicere voluisset: *Arca vera Dei, nempe cadaver Filii mei, in qua eius divinitas latet, habitat in papilionibus, id est in sepulchro: Dominus meus super faciem terrae mandat: et ego, quomodo possum hanc abire? Verum, utpote obsequentissima divinae voluntati, surgens, uti prosequitur S. Bonaventura (loc. cit.), et genuflexens,*

sepulchrum amplectatur, et benedicit. Et recedere tunc coeperunt.

Antequam autem a sepulchro cum Maria recedamus, sinite, fratres, ut Isaeia verbus alloquar (cap. 61. v. 1): *Adiute me, qui sequimini quod iustum est, et quaeritis Dominum. Attendite ad petram, unde excisus estis; et ad cavernam lactis, de qua praecisus estis. Attendite, inquam, ad petram sepulchri, et ad cavernam lactis, nempe ad monumentum, ubi Christus intravit mortuus; ut nos inde educeret ad gratiam vivos. Attendite, Propheta subiungit, (eod. loc. v. 2): *Attendite ad Abraham patrem vestrum, et ad Saram, quae peperit vos.* Attendite, ego subiungo, ad verum Abraham, nempe Christum; et ad Saram, nempe ad Mariam, quae satis doloribus peperit vos.*

III.
Desolatio Deiparae migrando a monumento, et iter arripiente versus civitatem Jerusalem.

Iustorum semita quasi lux splendens, praecedit et crescit usque ad perfectam diem. Haece verbis sapientissimus Salomon (Prov. 4. 18) summam semitam hominum, per vias iustitiae et sanctitatis incenduntur, descripsit. Semitae iustorum sunt semitae Christi, quem oportuit multas tribulationes pati, et ita intrare in gloriam suam (Luc. 24. 26). Ipse quasi dux debuit praecire electis suis, et ideo dixit (Matth. 16 24): *Qui vult venire post me abneget semetipsum, tollat crucem suam, et sequatur me.* Nos igitur propriam crucem ferendo, et per multas tribulationes, oportet intrare in regnum Dei (Act. 14 21). Iamvero huiusmodi semitae tribulationum et dolorum habent sua stadia diversa; variosque periodos; et veluti lux, quae mane oritur, deinde gradatim procedit et crescit, et postea pervenit usque ad perfectam diem; sic semitae iustorum habent suam auroram, suum progressum et suam perfectionem.

Deipara Virgo, quae post Christum fuit primiceria et antesignana iustorum; plus omnibus per huiusmodi semitas, toto tempore vitae suae ambulavit: sed dies praecipua tribulationum cordis eius fuit dies passionis benedicti et dulcissimi Iesu. Huiusmodi dies habuit auroram doloris, cum obviavit Filio Crucem baiulanti, eiusque crucifixioni et agoniae adstitit; habuit progressum, cum illum iam mortuum vidit, illumque aspexit e Cruce depositum et tamolatum: habuit denique suam perfectionem, cum a monumento recessit.

Non me latet, Deiparam summopere doloris gladio transverberatam fuisse ob ignominias et passionem Filii sui, quae, cum per eius mortem cessaverint, videtur quod propterea deinde dolor eiusdem beatissimae

Virginis minui debuisset. Sed considerandum est, quod duplici ex capite praecipue oriebatur huiusmodi dolor: 1. ex diris cruciatus Filii, qui quodammodo in cor Matris repercutiebantur, 2. ex eo quod pro mortem Filii ipsa in terris destituta remanebat omni solatio, quod proveniebat ex visibili aspectu et conversatione dulcissima, quam per annos trigintales habuit cum eodem charissimo Filio suo. Quamvis igitur ex una parte, cessante vita Christi, ac proinde cessante etiam eius passione, tunc propterea debuisset ex hoc respectu dolor in corde Matris; tamen quia per tumulationem desiderat etiam aspectus dulcissimi et carissimi cadaveris; et dirigendo etiam gressus suos versus Ierosolymam, senarabatur etiam a loco, in quo ipsa sciebat thesaurum suum esse reconditum, ideoque dicere possumus, quod dolor cordis Deiparae quando a monumento recessit, ex hac parte, fuit maximus. Donec ipsa Filium adhuc viventem in Cruce vidit, discidebantur quidem materna eius viscera ob atrocissimum illius cruciatum; verumtamen vultum saltem sui Nati, quamvis non habentem speciem, neque decorem, adhuc aspicere poterat, et audiebat saltem verba vitae aeternae, quae ex eius ore procedebant. Sequuta autem morte Iesu, dolor Deiparae mirum in modum crevit; sed tamen adhuc illi remanebat aliquid solatium, (si solatium dici potest) duo corpus eius exanimatum in gremio suo habuit, et certe exclamare dolentissime potuit (Cant. 1 15): *Fasciculus myrrhae Dillectus meus mihi; inter ubera mea commorabitur.* — Advolato autem saxo magno ad ostium monumenti, et quando Deipara debuit obtemperare divinae voluntati, et a loco, in quo benedictus fructus virginis ventris sui recondebatur, recedere, dolor eius culmen acerbissimum teligisse videtur, ob desolationem, in qua remansit; adeoque puto, quod afflictionum suarum semita, quae, uti dixi, fuit quasi lux splendens et velut aurora, cum obviavit Filio Crucem baiulanti, eiusque crucifixioni et agoniae adstitit; quaeque processit in morte, depositione et tumulatione eiusdem; tandem crevit usque ad perfectam diem, et pervenit ad culmen et apogaeum, fuitque maximus, quando a monumento recessit, et iter arripuit versus civitatem Jerusalem.

Ipsam inconsohilabiliter abeuntem sequamur, et inspiciamus.

Quam viam eligit, ut ad Ierusalem revertatur. Existimo, quod aliqua via brevior probabiliter aderat, per quam a loco sepulchri perveniri poterat ad civitatem: verum 1. non dubito quod Deipara voluerit transire per locum Crucifixionis, et per eandem semitam redire, per quas Iesus mane, Genere baiulans, monumentum ascenderat, 2. id etiam prudentia consuebat, nam sero erat, et non expediebat, relicta via consulari, remotiorem et magis solitariam eligere. Notandum autem est, quod locus sepulchri, uti iam diximus, centum et octo passibus minoribus a loco crucifixionis distabat; locus autem crucifixionis

longe erat a domo Pilati, quae erat inter moenia civitatis, per 1321 passus passus pariter minores; adeoque, vespere iam incumbente, desolata Domina, iam defatigata itinere, iniuriis et doloribus, percurrere debuit viam fere miliaris italicis (vide Adrichom. in descript. Ierusal. num. 118).

Divus Bonaventura graphicè et laconice iter describit dicens (in modit. Vit. Chr. cap. 83): *Et recedere coeperunt. Cum autem venerunt ad Crucem, ubi genuflexit ipsa, et adoravit Crucem dicens: hic requievit Filius meus, ei hic est pretiosissimus sanguis eius. Similiter et omnes fecerunt.*

De filii Patriarchae Iacob, qui Iosephi fratris prius necem machinati fuerunt, deinde in cisternam illum demiserunt, et denique, inde eductum, Ismaelitis vendiderunt viginti argenteis, seimus ex sacro Geneseos libro (cap. 37. v. 31), quod *tulerunt tunicam eius, et in sanguine haedi, quem occiderant, tinxerunt, miltantes qui ferunt ad Patrem, et dixerunt: Hanc incensimus; vide utrum tunica filii tui sit, an non. Quam cum agnovisset Pater, ait: tunica filii mei est: ferra pessima comedit eum, bestia devoravit Ioseph. Scissique vestibus, indutus est cilicio, tugens filium suum multo tempore. Congregatis autem cunctis liberis eius, ut lenirent dolorem patris, noluit consolationem accipere.*

Christus a fratribus suis, ad quos quaerendos, et Patri reducidos, in terris e coolo descendit, vere neatus et occisus fuit crudelissima et turpissima morte. Non Ismaelitis, sed impiis Iudaeis villissimum triginta denariorum pretio venditus fuit. Non tunica eius missa fuit ad Patrem Iacob, in sanguine haedi tincta, sed Crux apparuit Mariae redeanti et sepulchro, pretiosissimo Agni immaculati sanguine respersa. Ad rem divus Ambrosius (lib. de Ioseph cap. 3) inquit: *Christus nobis, et praecipue Deiparae, agnus est; illis (scilicet Iudaeis) haedus. Nobis agnus Dei occisus est, quibus abstulit peccatum mundi; illis haedus, quorum acerbavit errores, delicta cumulavit.* Cum vidisset desolatissima Virgo Crucem copiosio lesa sanguine respersam, velut imbrem lacrymarum effundens exclamavit: *Cruce Filii mei est!* Deinde mihi videtur in haec verba proflire debuisset. *Salve Crux pretiosa, in qua dulcissimus Natus meus pependit.* Quando Adam de fructu arboris in medio paradisi collocatae manducavit, Verbum aeterni Patris lignum illud notavit, ut postea in temporum plenitudine, assumpta humana natura, in eo mori posset, et salvanda superabundanter prioris ligni damna. Ex prima arbore pependit fructus maledictionis et mortis per toto humano genere; ex hoc ligno pependit super benedictus fructus ventris mei, fructus benedictionis et vitae. Serpens aeneus, qui a Moysè, iubente Domino elevatus fuit in deserto pro signo, ut percussus ab ignitis serpentibus, illum aspiciendo salvi fierent (Num. cap. 21), hoc signum Crucis praefiguravit, in hoc deserto monte

Golgotha elevatum. O Crux preciosa! Ego Christum infantem per novem menses in utero meo portavi; tu enim, iam factum virum portaculae actas, per tres horas continuas perfore meruisti. Crux sancta, in te passus et mortuus est Filius meus; per te super sum in corde meo ego miserima Mater; sed exinde in honore eris: tu super regum coronas fulgebis: qui pro iniqua et veritate dimicabant in hoc signo vincunt; denique in fine saeculorum hoc idem signum erit in caelo, cum Dominus ad iudicandum venerit. O Crux igitur, tu Cathedra fuisti docentis, tu altare offerentis, tu thronus regnantis, tu thalamus sponsi, tu tribunal iudicantis, tu tandem beatis ipsis trophaeum eius victoriae.

Doctissimus a Lapide, exponendo illa verba Genesios (cap. 3 v. 6): *Vidit mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, aspectuque delectabile, et tulit de fructu eius, et comedit; deditque viro suo, qui comedit, observat quod Eva semel atque iterum de fructu ligni vitae manducavit. En eius verba: Videtur ergo Eva bis comedis, semel sola, secundo cum Adamo, ut eum ad eum pelliceret, et in esu se sociam praebere.* — Quo posito, dico. Nemo ignorat, Deiparam Virginem fuisse reparatricem malorum ab Eva admissorum. Sicut autem Eva bis manducavit de fructu ligni vitae in paradiso terrestri constituti; sic Maria bis ad verum lignum vitae, nempe ad Crucem accessit, et reparavit duplicem comestionem vestitam primae mulieris: prima vice Cruci adstitit, quando adhuc pendebat ex ea Jesus; deinde accessit denuo, Iesu sepulto, ut Ierosolymam reverteretur. In hac secunda vice ipsa maiori attentione inspicere potuit nodos illius ligni, ex quibus immensa molestia redundare debuit corpori Crucifixi; lata foramina clarorum, et alia huiusmodi, quae fortasse ex illius oculis prima vice effingere poterunt, quando tota eius attentio ad personam patientis Filii attraheretur. Illud ergo dolorum Christi dirisimum instrumentum, centies milleque dolentissima et desolata Mater amplius et osculari debuit.

Quod Deipara benedicta Crucem adoravit, cum a sepulchro rediret, indubium videtur. In Psalmis legimus (Ps. 98 v. 5): *Adorare scabellum pedum eius, quoniam sanctum est.* — Quodnam est scabellum pedum Domini? Sub hoc nomine Regius Psaltes intelligebat profecto arcam a Moysse, Deo iubente constructam, et in loco sublimi, nempe in Sancta Sanctorum collocatam. Dicebatur *scabellum pedum Dei*, quia Deus, per Angelum suum vicarium, qui praerat populo Israel, quique sedebat super alas duorum Cherubimorum aureorum arcae impositorum, pedes suos ponebat super illius operculum aureum idest super propitiatorium. Et notandum est, quod hic Angelus, vicem Dei gerens, et superimpositus propitiatorio arcae, non erat verus Angelus, sed tantum imago eius. Hoc non obstante, David Isaaciticum populum invitat ad cultum exhiben-

dum huiusmodi operculo arcae, ubi simulacrum Angeli Domini representantis suos pedes ponebat, dicebatque: *Adorare scabellum pedum eius, quoniam sanctum est.* — Genebrardus (in exposit. hui. loci) dicit, praedicta verba intelligenda esse, quasi David diceret: *Coram scabello pedum eius praecidite, quasi ante pedes eius prostrati, quoniam sanctum et honorandum est quicquid ad ipsum pertinet, etiamsi abiectum videatur, ut pedum scabellum.* — Tandem Cardinalis Bellarminus (in exposit. hui. Ps.) inquit: *Incurvantes et prosternentes vos ad arcam foederis, quae est scabellum pedum eius, quoniam arca, sive scabellum huiusmodi sanctum est propter relationem ad Deum, cui dicata est, et propter eius honorem adoratur. Deus sanctissimus est, et sanctitatem impertit tibi, quae ad eum pertinent, quatenus ipse sum.*

His positis, si venerabile et adorandum orat scabellum pedum Dei, idest operculum arcae; quanto magis adoranda est Crux, in qua non solum fuit scabellum pedum Iesu Christi, veri Dei, sed ex qua tota eius sanctissima humanitas, et Deus ipse pependit? Omni profecto superstitione vacat cultus, qui Cruci Domini nostri exhibetur. Ipsa quae est omni veneratione et honore digna, non quidem propter se, verum propter piacularum hostiam, quae ab ea pependit (vide Perrone Institut. theolog. de Cult. Sanctior). Quapropter catholica Ecclesia canit: *O Crux aere spes unica.* O Crux adoranda; et Angelicus Doctor divus Thomas (2 2 q. 103 4 ad 3 item 3 q. 25 4 o) dicit: *Si loquamur de ipsa Cruce, in qua Christus crucifixus est, utroque modo est a nobis veneranda, uno scilicet modo in quantum repraesentat nobis figuram Christi extenti in ea; alio modo ex contactu ad membra Christi, et ex hoc, quod eius sanguine est perfusa. Unde utroque modo adoratur eadem adoratione cum Christo, scilicet adoratione patriae. Et propter hoc etiam Crucem alloquimur et deprecamur, quasi ipsam Crucifixum... unde Damascenus dicit (in 4 lib. orth. fid. cap. 12 circ. med.): Pretiosum lignum, ut sanctificatum tactu sancti Corporis et Sanguinis, decenter adorandum.*

Si ergo Crux adoranda est, proculdubio Deipara Virgo, cum rediret a sepulchro Filii sui, ipsam adoravit. Quando peperit Iesum, et reclinavit eum in praesepe, ipsa eccitissime, prima omnium, euanubia adoravit infantis, absurdum enim esset, pastores et magos illam praecessisse in hoc cultu. Unde, quando Apostolus (ad Hebr. 16) inquit: *Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terrarum, dicit: et adoret eum omnes Angeli eius,* ego pato quod, (omissis aliis interpretationibus praedicti textus, videndis apud a Lapide et alibi) sive hoc intelligatur de Christi incarnatione aut natiuitate, sive de Christi resurrectione, Angeli non praecesserunt Deiparam Virginem in Christi adoratione. Divus Bonaventura (in medit. vit. Chr. cap. 7) id affirmat dicens: *Mater flexis genibus adoravit etc.*; et, aliis omissis, Ecclesia Catholica, quae sicut orat, sic cre-

dit, in sua liturgia dicit: *Virgo, quem genuit, adoravit.* Sic etiam, licet ex Evangelio id non colligatur, tamen existimandum est, Deiparam, primam omnium vidisse Christum post eius resurrectionem, illum quae adorasse. Divus Ambrosius inquit (de Virg. lib. 1 cap. 7 n. 11): *Vidit ergo Maria resurrectionem Domini; et prima eum vidit et credidit. Vidit et Maria Magdalene, quamvis ista nutare.* Idipsum docet Rupertus Abbas (lib. 7 de divin. offic. cap. 25) dicens: *Redivivus Filius, ante omnes fortassis mortales, materno Virginem non defraudans honore, victoriam suam annuntiavit, et dulcia carnis suae vulnera... deosculanda praebuit.* Brevitatis ergo praetermissimus S. Bernardum Senensem, Cardinalem Baronium, Suarez, aliosque ipsam adfirmantes.

Si ergo Deipara prima omnium adoravit cunabula Christi infantis; si ipsa omnium prima adoravit Filium resurgentem, eiusque vulnera venerata fuit; rationabiliter existimandum est, quod ipsa, de sepulchro eius recedens, et per locum crucifixionis pertransiens, etiam omnium prima Crucem adoraverit. Ad rem Ludolphus (de vit. Chr. part. 2 cap. 66) inquit: *Ipsa, nempe Deipara, fuit prima, quae Filium natum adoravit. nunc est prima, quae Crucis Lignum adoravit.* Re quidem vera, nemo melius benedicta Virgine Crucis virtutem agnoscebat: nemo etiam plus illa de fructu Crucis participavit, nam passionis Christi merita ei fuerunt anticipata et nobiliori modo applicata per praeservativam redemptionem; unde ipsa dicitur *primogenita redemptionis.* Patet igitur, quod ipsa ante omnes, et plus quam omnes, debuerit pretioso Sanctae Crucis ligno cultum exhibere. Quod autem ita revera factum sit, omissis aliis auctoritatibus, testatur divus Bonaventura, dicens (in medit. vit. Chr. cap. 83): *Cum autem venerunt ad Crucem, ibi genuflectit ipsa, et adoravit Crucem dicens: Hic requievit Filius meus, et hic est pretiosissimus Sanguis eius.*

Quod spectat ad Coronam, quae capiti Christi imposita fuit, et ad clavos, quibus Cruci affixus fuit, quamvis non desint qui existimant, Deiparam praedicta passionis Christi instrumenta secum asportasse, mihi tamen melius arridet opinio Eminentissimi Baronii. Hic (tom. 1 in append.) observat, Hebraeos consuevisse ponere instrumenta supplicii in eodem sepulchro, ubi cadavera damnatorum rumulabantur. Putat igitur idem Cardinalis, pollinctores spineam Coronam et Clavos in sepulchro Domini inclusisse; Crucem vero, quae ob eius magnitudinem ibi reponi nequivit, reliquisse in loco ubi erecta fuit.

Praeter Crucem, quid aliud oculis Deiparae Ierosolymam revertenti obicitur? Fortasse, lumine lunae, quae in solemnitate paschali in sua plenitudine reperiebatur, vidit arundinem eam spongia, vas aceti et fellis amarissimi: vidit absque dubio fere per totam viam vestigia sanguinis a Filio suo ofusi dum Crucem haulavit, et praecipue in Crucifixione; vidit capita damnatorum, seu

calcaria eorum, quae ad publicum exemplum huc, illic, videbantur pendenda: recordatio id non colligatur, tamen existimandum est, Deiparam, primam omnium vidisse Christum post eius resurrectionem, illum quae adorasse. Divus Ambrosius inquit (de Virg. lib. 1 cap. 7 n. 11): *Vidit ergo Maria resurrectionem Domini; et prima eum vidit et credidit. Vidit et Maria Magdalene, quamvis ista nutare.* Idipsum docet Rupertus Abbas (lib. 7 de divin. offic. cap. 25) dicens: *Redivivus Filius, ante omnes fortassis mortales, materno Virginem non defraudans honore, victoriam suam annuntiavit, et dulcia carnis suae vulnera... deosculanda praebuit.* Brevitatis ergo praetermissimus S. Bernardum Senensem, Cardinalem Baronium, Suarez, aliosque ipsam adfirmantes.

In libro Genesis legimus (cap. 8 v. 8), quod Noe decimo mense ab inchoato diluvio, emisit columbam... quae cum non invenisset ubi requiesceret pes eius, reversa est in arcam. — Quod Deipara Virgo sit Columba, testatur socius epithalamicus Sponsus in sacro Canticorum libro. Ipsa est Columba sine felle (S. Andr. serm. in transitu. Virg. ap. Amadeum); Columba a pennis deargentatis, et eius posteriora in pallore auri (S. German. Const. orat. 1. in Praes. Virg.); Columba gemitum pro cantu emittens (Rupert. Abb. lib. 2); Columba iuxta fluentem residens Scripturarum (ibid.); nificans in petris (ibid.); denique est Columba pura, simplicissima, suus pullos nutriens, et Columba fidelissima Noe, uti illam appellat divus Bonaventura (in Specul.). Huiusmodi Columba, cessato diluvio Sanguinis Filii sui Iesu Christi in lateris transiitione, et illo iam sepulto, e monumento, velut ex arca, omissa fuit: Sed, cum non invenisset, ubi quiesceret pes eius, quae quocumque oculos verteret, videbat hinc vestigia sanguinis et passionis Filii, illinc ingratitudinis et saevitiae Iudeorum, oportuit reverti in arcam. Sed ad quam arcam? Ad arcam sepulchri dulcissimi sui Nati voluisset quidem, sed non potuit: advolvit igitur, seu perrexit ad arcam domus Joannis.

Interea si Deipara adeo Crucem dilexit, quod cum iam iuxta illam stetitisset per longum tempus, dum Filius suus ex ea pendebat, voluit iterum, post Christi tumulationem ad illam redire, eamque summo cum amore amplectari; discamus et nos eandem Crucem diligere, et Christum crucifixum sequi. Nobis absit gloriarum, nisi in Cruce. Crux sit nostra individua comes: in hoc baculo mysticum Iordanem transibimus, et cum hac scala ad caelum usque ascendimus.

Tu interim, benedicta Virgo, quae iuxta Crucem fortiter constitisti, benigna aere unum, excipe votum, quod unusquisque nostrum tibi exhibet, quodque his Ecclesiae verbis includitur:

*Iuxta Crucem tecum stare,
Et me Tibi sociare
In planctu desidero.*